

Temetőink

„...s tudom,
kik lakják
a várost”

Eltekintve ezúttal a Szegedhez kapcsolt településektől (Széreg, Kiskundorozsma stb.) temetőitől, az Alsóvárosi, a Belvárosi, a Rókusi, a Dugonics és a Gyevi temetőket vehetjük sorra. Ezek kijelölése a valamikori településhatárra esett, mára azonban az állandó terjeszkedés következtében — a Belvárosi kivételével — beépültek a városba. Emiatt kegyeleti funkciójukat egyre nehezebb fenntartani. Súlyosbíja a helyzetet, hogy az öt közül kettő már nem működik, ezért „fenntartani” sem tudja magát.

A tulajdonviszonyokat tekintve sem egységes a kép, hiszen a temetőkből csak a Belvárosi állami tulajdon, a többi egyházi kézben van. A temetkezési „szolgáltatást” ugyanakkor mindenütt a városgazdálkodási vállalat végzi. A tulajdonos kötelessége olyan állapot fenntartása, amely lehetővé teszi a kegyeleti szerep ellátását, az őrzést, valamint a belső rend biztosítását. A temetők felügyelete nem könnyű feladat, szinte lehetetlen megfelelő módon teljesíteni. Ezért fordulhat elő, hogy jó néhányan büntetlenül foszthatják meg a sírokat virágdíszektől, igen gyakran azért, hogy eladhassák azokat.

A Belvárosi temetővel kezdve a sort, elmondható, hogy itt a legmegnyugtatóbb a helyzet. A 80-as évek elején 17 millió forint kaptak a fejlesztésre, s ez a támogatás meglátja a temető állapotán. Megoldatlan feladat azért itt is akad. Jelenleg megengedett a gépkocsik behajtása a sírkert területére. Sebességük felső határát 15 km/órán szabták meg. Aki arra jár, láthatja, mennyire tartják tiszteltetben a korlátozást az autósok. S mielőtt teljes kitiltásukat vélnék

A búcsúzás életünkhöz tartozik. Órák, évek, tettek, gondolatok adják át helyüket egymásnak, idővel elkészülve az utánuk következőknek. A legfajább, ha azokról kell örökre búcsúnunk, akik közel álltak hozzánk. Így az ember élete során előbb-utóbb találkozik a temetővel, amely a legtisztelendőbb érzelmeket szolgálja: az őszinte kegyeletet és az érdek nélküli szeretetet.

A temető tükörkép is. Az élők gondoskodását, igyekezetét mutatja — vagy ezek hiányát. A régi korok temetőkertjei nemcsak az akkori emberekhez szóltak szimbolikus nyelvükön, hanem az utókor számára is sokat elárulnak a hajdanvolt emberek életéről.

„Látom a temetőt, s tudom, kik lakják a várost” — így szól egy régi mondás. Késői utódaink vajon mit olvashatnak majd ki mai temetőinkből? Erre a kérdésre próbáltunk választ keresni, felmérve a szegedi sírkertek jelenlegi állapotát

megoldásnak, gondoljunk azokra az idős, vagy beteg emberekre, akik csak így juthatnak el hozzátartozóik sírjaihoz. A száguldozó autókban persze nem ők ülnek.

Az Alsóvárosi temető állapota már sokkal rosszabb, hiszen a temetőt még kerítés sem védi azoktól, akik a szomszédos nemzetközi piacon nem vállalják a sorállást az illembhelynél, hanem inkább a temetőt választják erre a célra. Az így kialakult helyzet méltatlan és sértő a temető lakóira és jószándékú látogatóira nézve egyaránt. A plébániának nincs pénze kerítésre, állami segítségre pedig mostanig hiába várt.

A Dugonics, a Gyevi és a Rókusi temető a felsővárosi plébániához tartozik. A Dugonics a 90-es évek közepéig működik még. A legsúlyosabb a két lezárt sírkert helyzete. Elvadult növényzet, ledőléssel fenyegető sírkövek mindenütt, a két temető csavargók és legújabbkor vandálok éjszakai tanyája. A Rókusi temetőt — vizes talajszervezete miatt — benőtte a nád, ráadásul a növények levelein elszaporodtak a kullancsok. A kép elszomorító, az egyháznak azonban nem telik a sírkertek rendbekerítésére.

A tanács rendezési terve „zöld területet” szánt ezekre a helyekre. Elképzelésük szerint olyan kegyeleti parkot építenének a temetők helyére, amelyek egy központi magjába ösz-

szegüjtenék a temető legértékesebb sírhelyeit. Vallás-, kultúr- és várostörténeti, valamint esztétikai szempontból válogatnák ki a sírmlékek közül a megőrzésre méltókat. Melléjük kaplna épülhetne. A parkosított területek többi részének sorsáról még most gondolkodnak. Szociális otthon, virágkertet is szerepel az elképzelések között. A majdani tulajdonviszonyok tisztázása és a rendezéshez szükséges pénz előteremtése azonban még jelentős akadálynak tűnik. Az egyház és a városi tanács képviselői között mindezenre már elindult a közös tervezgetés.

Talán nem haszontalan felhívni az érintettek figyelmét arra, hogy a két lezárt temető „kegyeleti ideje” lassanként lejár. A Rókusi temetőt már a jövő év februárjában, a Gyevi temetőt néhány évvel később. Ezért aki hozzátartozóinak földi maradványait másik temetőben kívánja elhelyezni, annak fel kell keresnie a felsővárosi plébániához tartozó, ahol elgázítják továbbá teendőit illetően.

Földünk élőlényei közül egyedül az ember törődik halottaiával. S ha elfogadjuk, hogy múltunkat őriznünk és becsülnünk kell, mert jelenünk és jövőnk épül rá, akkor temetőink iránt sem lehetünk elutasítók, vagy közömbösek. Lenau mondta egykor: „Ahogyan halottainkat tiszteljük, úgy viselkedünk az élőkkel is.”

Nyilas Péter

Az agrárreformkörök döntése:

Párt helyett egyesület

Dunapatajon és a Szelidi-tó partján szombaton az agrárreformkörök az élelmiszer-gazdasági és falusi ifjúság szövetségével közösen országos rendezvényt tartottak. A tanácskozáson a mozgalom politikai programjának megreformálását és az érdekképviselet jövőjét tartották elsődlegesnek. Az előadók és hozzászólók kinyilvánították, a mozgalom részt kíván venni az ágazatot érintő gazdaságpolitika alakításában, segíteni akarja a tulajdonreform kimunkálását és gyakorlati megvalósítását. Olyan érdekképviseletet tart szükségesnek, amely mind politikai, mind gazdasági területen egyaránt védelmet nyújt a tulajdonosnak és az egyénnek. Fontosnak tartja, hogy a fiatalok minél nagyobb számban találják meg érdeklődésüket a falun. Ehhez az kell, hogy a mezőgazdaság valódi perspektívát nyújthasson. Este politikai fórum volt, ahol ütköztették a reformkörök, a különböző pártok, a MEM és az Éfisz nézeteit.

A mozgalom válaszul elé érkezett: fórum jellegű maradjon, pártta szerveződve vagy egyéni tagsági szövetségként lássa-e el a vidék politikai érdekképviseletét. A vitát követő szavazáson ez utóbbi mellett döntöttek. Az országos ideiglenes választmány alapszabályt előkészítő bizottsággá alakult.

Valószínűen a tervezet döntő része lesz a tulajdonreformról szóló fejezet. Ezért az ezzel foglalkozó előadást részletesen ismertettük.

Bocsánat és örökválság

A tulajdonról, a földről vallott elképzelések egyik pólusa az MSZMP-é, a másik a Kiszádpárté. Míg az előbbi szerint adottságként kell kezelni a mai helyzetet, s ebből kiin-

dulva változtatni az ott dolgozók érdekeltségét, addig a kiszádpárt 1945-ig mennének vissza az igazságtalanságok rendezésével. Szerintük az akkori tulajdonosok és örököseik választatának: ők maguk használnák a földjüket, vagy bérleti díj ellenében átengedik a használati jogot. Nagy Huszain Tibor, a bordányi Előre Szakszervezet elnöke, az agrárre-

Azt sem lehet állítani, hogy a kisemmizetteknek ki nem fizetett összeget a mezőgazdaság élte föl. Ezt a jövedelemrészt elvitte az agrárolló: egyrészt a valós érték fölött megvásárolt ipari anyagok árán, másrészt a földtőke hozadékát nélkülöző s ezért értékénél olcsóbb élelmiszerárakban. Végső soron a földárat a társadalom élte föl.

A szabadelv útja

A dunapataji művelődési ház hatalmas belső terén látszik: amikor építették, arra számítottak, hogy az egész község közösségi életének színtere lesz. Nem hiszem, hogy sokszor megtelt, most azonban jól jött a pazarló bőség: 400 ember kényelmesen elfért a széksorokban. Egyszer csak a hőség miatt nyitott ajtón keresztül egy fecske tévedt közénk. Ott körözött fölöttünk, s már halál fáradt volt, olykor nekicsapódott a függönynek, a falnak. Menekült volna már, de nem találta a kijáratot. A fény, a nap igazította volna el, de a termen nem voltak ablakok. Helyette neonerdő körös-körül. S mindez a magasban — a fecske is fönt szeretett volna kijutni.

A levezető elnök nem bírta cénával, s kikapcsoltatta a világítást, s most már az ajtón beszűrődő fény is érzékelhetővé vált. A madár e természetes viszonyok között önmagától meglelte a megoldást: huss, kirepült. Jelképesnek éreztem e helyzetet, s örömmel töltött el, legalább neki sikerült megtalálni szorult helyzetéből a kivezető utat. Segítség! Valami ilyen, elemmentaris és magától értetődő, a józan ész logikáját követő segítségre van szüksége a mezőgazdaságnak is. A reformkori tanácskozás ezzel próbálkozott. A fecske megmenekült, a mezőgazdaságnak hátra van még néhány kényszerköre.

formkör tulajdonnal foglalkozó bizottságának vezetője egy árnyaltabb elképzeléssel rukkolt ki.

— A több hullámban végbe ment szövetkeztetés folyamatán erősen vitatható volt az önkéntesség. A folyamat többnyire törvényes úton zajlott, legalábbis az éppen érvényes törvények értelmében. Ebből az is következik, hogy a sérelmeket a szövetkezetek nem önön elhatározásból követték el. A mezőgazdaságot, a földet százszámra hagyták el, legtöbb-szor kisemmizve. A földjüket törvény által szabályozott, tisztességtelenül alacsony megváltási árat kaptak. A szövetkezetet lényegében a maradéktól is elvették, amikor a földjüket kötelezően közös művelésbe kellett adniok, s a gazdálkodást kívülről az állam határozta meg. Az a fura helyzet állt elő, hogy az is sértett, aki elment s az is, aki ottmaradt.

Nyomasztó teherként nehezedik ez a társadalomra, s rendezése nélkül alig képzelhető el közmegegyezésen alapuló továbblépés. A helyzetet egy példával érzékeltessem: ha egy nő húszévesen köt rossz házasságot, azt akár húsz év múlva is felbonthatja, de ismét szűzen és húszévesen nem tudja újrakezdeni az életét.

A mezőgazdaságban élők száma, tisztán a piaci gazdaság keretei között is — jelentősen csökkent volna. Az érzelmi motivumoktól eltekintve végül is az elmenők a földet, mint életteret átengedték a maradóknak, s ez az életteret ma nekik is szükséges. Más oldalról az életteret átadása értékén alul történt. Az erőltetett viszározás még ezt az életteret is tovább szűkítette. Így a rehabilitáció többségében már nem a mezőgazdaságból élőkkel osztaná meg a jövedelmet.

A földjüktől megfosztottak követelését csak a társadalom egésze fizetheti meg. Ha erre nem képes, legalább bocsánatot kérjen. Azt a mezőgazdaságban élőknek is el kell ismeriük, hogy a rájuk hagyott életter — jól sáfárkodva — a jövőben is megélhetést nyújt. Tudomásul kell vennünk, ha az valóban a miénk lesz, valamit fizetnünk kell.

A mezőgazdaságot elhagyók kapjanak a földjüktől egy tisztességes összeget örökválságként, s ehhez még a bocsánatkérés is hozzátartozik. Az örökválság egy részét a felért javak címen a költségvetés állja, a másik részét a ma is itt élőknek illik elvállalni. Azt is látni kell, hogy jelenlegi gazdasági helyzetünkben csak jelképes összegről lehet szó.

A saját rész forrása az lehet, ha a földtulajdonnal nem rendelkező tagok megvásárolják a megváltással közös tulajdonba került földek tulajdonjogát, szintén jelképes áron.

A rehabilitáció megvalósítása után következik még a dolgozók neheze: tisztességes indulóhelyzetből kell a leghatékonyabb struktúrát kiépíteni. Mivel az összes földnek természetes tulajdonosa lesz, a közgyűlésben már nem lesznek többségben a földnélküli bér munkások, akiknek elemi érdeke a közös művelés fenntartása. A tulajdonosok érdekeik alapján döntenek, milyen szövetkezetre van szükségük, illetve egyáltalán szükség van-e rá.

Új szövetkezeti törvénynek kell tisztázni, hogy a szövetkezet nem a magántulajdon földszámlását jelenti, hanem épp arra épül. Ehhez az is hozzátartozik, hogy a vagyon tulajdonjogának osztotttnak kell lenni, lehetőleg a földtulajdon részarányában.

Tóth Szeles István

Mi ellen tiltakoznak?

Nem arról van szó, hogy akár az országsszerte legkülönbözőbb ügyekben tapasztalható tiltakozáshullám, akár valamely belső kényszer indítana arra, hogy valami ellen protestáljak. A kérdés fölvetésére egészen hétköznapi eset indított: ülök a buszon, várom, hogy induljon, a sofőr öt percet késik, ám ahogy bepattan a helyére, csukja az ajtót — idősebb házaspár orra előtt. Ezen fölsattanok, mire majdnem engem szállít le a buszvezető.

Mindezen elgondolkodtam, s már fogalmaztam is magamban több műfajban a tőlem telhető választ. Csak a hangnemen tanakodtam magammal hosszabb ideig. Legyek kemény, s kérjem ki az elbánást az utasok nevében? Legyek gyűnyos, s gratuláljak a már nem épp fiatal sofőrnek, hogy képes volt oly gyorsan bepattanni a helyére, beindítani a motort, s bezárni az ajtót, hogy mögötte nem volt idejük a kárvallottaknak még az első lépcsőfokra sem felépni? Legyek hűvösen távolságtartó, ne írjam meg a konkrét időt és helyszínt, csak általánosságban ítélem el az effajta magatartást?

A lehetőségek számbavétele során az is eszembe jutott: nem egyszer írtam már meg hasonló történetet. S a legkiválóbb eset főszereplőjét azóta is látom a sárga buszokon vezetni, és azt is tudom: rendszeresen becukja az emberek orra előtt az ajtót, amit látva nem alaptalan a föltételezés, — némi kárörömöt is érez ilyenkor. Gondolatban aztán már posztát is bontottam: a vállalat egyik osztályvezetője megírta, hogy „föhlívtuk dolgozóink figyelmét”, „vállalatunk dolgozóinak döntő többsége becsülettel”, „semmiképpen nem érezzük általánosnak” stb. Aztán hetek, hóna-

pok múltán akár valami hivatalos öszszejevetelen, akár baráti társaságban valaki megúsná: „Te, kár volt úgy kicikizni azt a srácot, rendes fickó, csak rossz napja volt, meg nehéz gyerek-kora, meg különben is annyi pénzért ki várhatja el, hogy...”

Kár a szóért tehát, tanácskoztam meg magammal, és inkább újságolvasásba merültem. Nem hosszú időre. Az első hír, amit elolvastam: halálra ítélték egy kínai diákot, mert festékekkel leöntötte Mao képét. Nem volt kedvem tovább olvasni. Ugyanaz a döbbenet keserűség öntött el, mint a júniusi mérszálások után. A tehetetlenségem miatt érzett keserűségem. Most kellene tiltakozni. Fölkérni a kormányt: szakítson meg mindenféle kapcsolatot egy olyan országgal, ahol törvény — micsoda törvény?! — alapján embereket lehet legyilkolni. Politikai naivitás — gondoltam magamról, és eszembe is jutott: pár országgal ilyen okból meg kellene szakítani a kapcsolatot. S a táboron belül is megromlana a viszony néhány országgal, ha következetesek lennénk. Kezdjük ott, hogy elhatárolja-e magát a kormány az 1968-as csehszlovákiai intervenciótól. Hogy csaknem jóvátehetetlen hiba volt bevonulni — mindenki tudja. Igaz, Grósz Károly kivételével azt is mindenki tudta ebben az országban, hogy 1956-ban nem ellenforradalom volt Magyarországon. Csak kicsit későn ismerték el hivatalosan. A szomszédunkhoz való betöréstől mikor határoljuk el magunkat? Hisz — sovány mentség —, az is köztudott: bezavarták a magyar hadsereget. Feloldozást annál hamarabb remélhetünk, minél előbb bánjuk meg vétkeinket. Bár azt mondják, politikában nincs erkölcs — bizo-

nyos magasabb rendű normákhoz igazodni azonban sosem késő. Bizonytalanul írom már le az erkölcs szót bármilyen szövegösszefüggésben. Abban az országban ugyanis, ahol a katolikus egyház feje, Paskai bíboros egy hónap alatt gyökeresen ellentétesen nyilatkozik Mindszenty bíboros, a magyar katolikus egyház kiemelkedő egyénisége esetleges rehabilitációjáról — nem tudom, milyen normák lehetnek érvényesek.

Talán a „nem tehettem mást — ezt kellett mondanom”, illetve „nem lehetett azt mondani” — kezdetű mosakodások indokolnák a tetteket, kijelentéseket? Csakhogy manapság ez még kevésbé fogadható el, mint korábban. Amikor Maróthy miniszter minden törekvése ellenére leállították a vízlépcső-építkezést, fölvettem: talán le kellene vonnia a megfelelő következtetést a miniszternek. A vízügyi szakma nagy levelezője akkor azt írta lapunknak: Maróthyt már kész helyzet elé állították, nem tehet a dolgokról. Meg lehet, ez igaz, ám mentségnek édeskedés. Ha nem tud valaki a feladatával, mondhatnák: küldetésével azonosulni, megoly erős kényszernek sem kötelező engedni. Nem kötelező elfogadni egy miniszteri tárcát, beülni egy bíborosi székbe, de még egy buszsofőri állást sem muszáj vállalni.

Azt mondta az „én sofőröm” a buszon: ez egy szolgáltatás, nem kötelező igénybe venni, le is lehet szállni. A leszállással én is egyetérttem magamban, hogy melyikönkével, abban már nemigen egyetértés az álláspontunk. S persze abban is mély igazság van: amit ő nyújt, az is egyfajta szolgáltatás. A vezetőik saját kénye-kedve szerinti „szolgáltatásokból” azonban már elegendem van. Ezek ellen tiltakozom.

Balogh Tamás

Véget ért a nyári vásár.

Általános tapasztalat, hogy a most véget ért szezon végi nyári vásárnak lényegesen kisebb volt a vonzereje, mint a korábbi kiadásításoknak. Ebben közrejátszott az is, hogy a ruházati kereskedelmi vállalatok jó része a túlságosan felhalmozódott raktárkészletektől már az elmúlt hónapokban igyekezett különféle kedvezményes akciók során megszabadulni. A vásárlók érdeklődése meglehetősen lanyha volt, a ruhák, cipők árat még az árendeménv ellenére is magasnak találták